

Književne novosti

Ivan Cankar: Ob zori. 1903. V Ljubljani. Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Cena tej že naznanjeni knjigi, kateri je zavitek in okrasje izdelal naš domači umetnik Mat. Jama, je 3 K.

Obširno oceno iz spretnega peresa dr. Iv. Merharja smo morali radi nedostatnosti prostora odložiti za prihodnjič.

Človek in pol, roman, spisal Ivo Šorli. Ljubljana 1903, založil L. Schwentner. Cena K 2·50, po pošti K 2·60.

Eden najljubeznivejših naših mladih pripovednih talentov je brez dvojbe Ivo Šorli. Šorli ima vse one vrline, ki jih mora imeti pisatelj, da si pribori občo priljubljenost, splošno popularnost. Za kake literarne gourmande on ne mara pisati. Zdrav sin zdravega naroda ceni pred vsem zdravje. Pri njem je vse jasno in čisto. On ne ljubi teme, niti ne somraka. On misli in izvaja vse strogo logično. On ne bo nikdar zapisal kaj, kar mu ni popolnoma jasno. Prepošten je, da bi se kazal kdaj za kaj več, nego je. A ni dovolj, da sam razume svojo stvar, on hoče, da jo razumejo tudi njegovi čitatelji. Puščati koga v dvojbah, ni po njegovem ukusu. »Clara pacta, boni amici«, to je njegovo geslo. V njegovih delih ni nič megleno prikritega. In kadar hoče on razgrniti svoje srce, tedaj zazvene polni akordi. Njegove strune ne brne, njegove strune pojo. Tiste prelestne, divne poezije, s katero so prepojena Cankarjeva dela in katere mogočnemu vplivu se ne more nihče ubraniti, ne nahajamo pri Šorliju, a zato ima on humor! Najbolj se bliža Šorli Kersniku, a obeta postati mnogo globočji od njega. Neskalska vedrina je značilna poteza v Šorlijevih spisih. Kakor kristalna vodna gladina so, na katere dnu razločuješ vsak kamenček . . .

V »Pred- in zagovoru«, ki ga je postavil na čelo svojemu romanu, je označil pisatelj nekako svoje umetniško stališče, svoje umetniško naziranje. Storil je to s pristnim humorjem in fino ironijo. Meni ni treba šele pritrjevati tem nazorom, saj sem podobne misli že opetovano izrekel. Pravilo, da izgini pisateljeva oseba v povesti popolnoma z obzorja, mora veljati le do gotove meje. Tolstoj se malo briga za to pravilo in je vendar velik umetnik! Čemu tudi imeti take pomisleke, ko ni to vendar nič drugega, nego samo prevara! Kajti naposled govori vendar le pisatelj sam, četudi na usta svojih junakov! In včasih je neizogibno, da pisatelj kaj tudi na svoja usta pove. Vzemimo n. pr., da opisuje kdo kmečko življenje, kmečke junake. Tudi v tem, kar vidimo na preprostem ljudstvu, se razodevajo često velike resnice, tudi to nam vzbuja često duhovite misli, globoka čustva. In tega da ne bi smel pisatelj izraziti, tega da ne bi smel povedati, samo zato ne, ker nima primerne junaka, da bi govoril za njega? Vsekakor bolje, da govori pisatelj sam, nego da bi govoril duhovito človek, ki po vseh okoliščinah duhovito biti ne more!

»Človek in pol« — kak človek je to? Pisatelj odgovarja sam na to vprašanje. Poudariti treba, da »človek in pol« ni kak nadčlovek, o kakršnem govori Nietzsche, ali kakršnega sta imela v mislih Goethe in Dostojevski, ko sta rabila to besedo. Izraz »človek in pol« je nekak sinonim za »vrl dečko«, samo da je prvi izraz bolj pointiran in bolj karakterističen. »Človek in pol« je to, kar bi Nemeec nemara označil z besedo: »Ein Prachtmensch«. V Šorlijevi povesti